

MEDALIILE CONCURSURILOR “HARICLEA DARCLÉE”¹

Liliana-Nicoleta Hanganu

O bună motivație pentru a readuce în memoria contemporanilor personalități marcante ale scenei românești și internaționale o constituie și concursurile de canto. Mai ales când acestea îi poartă numele celei care a fost Hariclea Darclée². Organizate în orașul său natal – Brăila, aceste concursuri au prilejuit totodată baterea unor medalii³, realizate la Monetăria Statului.

Astfel, în perioada 20 - 27 august 1995, s-a desfășurat *Primul concurs național de canto “Hariclea Hartulary Darclée”*⁴, cu prilejul celebrării a 135 de ani de la naștere. Medalia⁵ se descrie după cum urmează⁶:

Tombac, diam. 70 mm

Av. Legenda circulară marginală: HARICLEA HARTULARY DARCLÉE / 135 DE ANI DE LA NAȘTERE În câmpul medaliei, bustul artistei în profil spre stânga. În dreapta jos, inițialele creatorului medalist: M.F – Maximilian Fețița.

Rv. Legenda circulară marginală: PRIMUL CONCURS NATIONAL DE CANTO HARICLEA HARTULARY DARCLÉE / • BRAILA 20 – 27 AUGUST 1995 • În câmp, compoziție cu subiect muzical: o liră și o diplomă strânsă în sul, așezate pe o partitură deschisă. Totul între ramuri de laur.

¹ Mulțumim d-rei Rodica Ocheșeanu, d-lui Alexandru Ievreinov, precum și d-lui Radu Varia pentru sprijinul documentar acordat.

² Hariclea Haricly, Darclée după pseudonimul de scenă, s-a născut la 10 iunie 1860 (1863?), la Brăila. Educată într-un pension din Viena, intrată, la întoarcerea acasă, în cercurile muzicale din Brăila și București. Căsătorită cu căpitanul Iorgu Hartulary. Susține primul său concert la Brăila, la 25 martie 1881, apoi un altul, la Iași, la 21 aprilie 1884. Din 1886, pleacă împreună cu soțul său la Paris, unde studiază, printre alții, cu Duvernois. Sprijinită de Gounod, care îi admira calitățile vocii, debutează la Opera din Paris, la 14 decembrie 1888 cu rolul Margueritei din “Faust”; de la 14 ianuarie 1889, joacă alternativ și în rolul Julietei din “Romeo și Julieta”, operele lui Gounod. În bogata sa carieră a concertat la: Sankt-Petersburg (1890), Nisa, Madrid (1893), Scala din Milano; peste Ocean, la Buenos Aires, Montevideo, New York, Boston, Philadelphia (1896); a efectuat un îndelungat turneu prin Germania: Frankfurt am Main, München, Stuttgart, Leipzig, Hannovera (sfârșitul sec. XIX); din nou Sankt-Petersburg, Moscova, Odessa, Constantinopol (1898), revenind în America de Sud în următorii ani. La București a concertat în anii: 1892, 1897, 1902, 1903, 1906, 1910, la primul dintre turnee, aducându-i ca dirijori pe Leoncavallo și Pietro Valini. A creat rolul titular din “*Tosca*” de Puccini, a cărei primă reprezentație a avut loc la 14 ianuarie 1900. Cavalani i-a dedicat opera “*La Wally*”, iar Mascagni, “*Iris*”. A fost una dintre cele mai apreciate cântărețe de operă ale timpului său, meritele sale fiindu-i recunoscute atât de muzicieni, de capete încoronate, și – în mod special – de public. În țară, a sprijinit eforturile lui George Stephănescu pentru înființarea unui teatru de operă la București. După retragerea din viața artistică s-a stabilit la București, unde locuia la hotelul “Bratu”, pe strada Polizu. A murit uitată, la 10 ianuarie 1939, la București. Este înmormântată în cimitirul Bellu. Bibliografie selectivă: Predescu 1940, 256 (unde apare greșit ca loc de naștere orașul București); Sbîrcea și Hartulary Darclée 1962; Carandino 1995; Bezviconi 1972, 109; Filip 1997, 143, 31, fig. 4 – pe monumentul funerar, anul de naștere este 1863, și nu 1860, cum apare în bibliografia și medaliiile dedicate lui Darclée.

³ În 1995, Muzeul Brăilei și Secția Brăila a Societății Numismatice Române au bătut placheta unificată “*Hariclea Darclée, 1860 – 1995*”, tombac, dim. 75 × 56, tiraj: 100 buc. Cf. Regia Autonomă Monetăria Statului (R.M.A.S.) 1998, 77, nr. 101, 91, fig. 101.

⁴ *Program. Primul concurs național de canto “Hariclea Hartulary Darclée”, Brăila, 20 – 27 august 1995*, președinte de onoare al juriului fiind Mariana Nicolesco. Pe 26 august s-a desfășurat “*Concertul extraordinar Mariana Nicolesco – Omagiu lui Darclée*”.

⁵ Exemplarul prezentat aici se găsește în colecția ing. Alexandru Ievreinov.

⁶ Tirajul medaliei: 100 buc; s-au bătut și exemplare din tombac aurit. R.A.M.S. 1998, 77, nr. 102, 91, fig. 102; vezi și Hanganu 1998, 22, nr. 39, 29, fig. 2.

De asemenea, după doi ani, între 4 și 14 septembrie 1997, a avut loc *Primul concurs internațional de canto "Hariclea Darclée"*⁷, cu o largă participare și un răsunet deosebit⁸. S-au acordat șapte premii, iar tuturor finaliștilor li s-au înmânat câte o diplomă de participare și o medalie⁹, aceasta din urmă fiindu-le oferită și oficialilor concursului. Medalia¹⁰, identică – din punct de vedere imagistic cu prima – diferă de aceasta doar prin legende:

Tombac, diam. 70 mm

Av. Marginal, legenda circulară: HARICLEA DARCLÉE / BRAILA 1860 – BUCUREȘTI 1939

Rv. Marginal, legenda circulară: PRIMUL CONCURS INTERNATIONAL DE CANTO HARICLEA DARCLÉE / • BRAILA • 4 – 14 SEPT. 1997 • ROMANIA •

În legătură cu portretul de pe medalie, se ridică întrebarea: Care a fost modelul de la care s-a pornit? – în condițiile în care, o imagine similară apare și pe vignetele programelor concursului internațional din 1997.

Ilustrația uneia dintre lucrările memorialistice¹¹ dedicate mării soprane cuprinde o imagine a sălii de concert a – pe atunci – Teatrului de operă și balet al R.P.R., în care, o fotografie identică, înrămată, de mari dimensiuni, este atârnată la mijlocul cortinei. Parcurgând fondul fotografic oferit spre achiziție, de către Cornelia Hartulary Darclée¹², Cabinetului de Stampe al Bibliotecii Academiei Române, am descoperit, printre altele, portretul respectiv în trei variante: fotografie originală¹³, carte poștală¹⁴, și o fotoreproducere târzie¹⁵.

Prima piesă reprezintă, după cum am spus, o fotografie originală, sepia, lipită pe passe-partout, dim. 230 × 180 mm (330 × 250 mm), deteriorată (colțul din dreapta jos al fotografiei este rupt). Pe passe-partout, pe latura din stânga, numele atelierului fotografic și localitatea: ANTON GÜNTNER – MARIENBAD / WALLDQUELLE. Fotografia este autografă, deasupra și, respectiv, dedesubtul portretului fiind următoarea dedicație datată: *Bunei Elena Savesco / spre iubitoare amintire. – Hariclea Darclée / 1900*, în care, semnătura și linia care o subliniază este scrisă anterior cu cerneală albastră, iar dedicația și anul, cu tuș negru, peste un text șters în prealabil. Din acest motiv, fotografia nu se poate data cu exactitate, ci doar anul în care aceasta a fost oferită. Totuși, datarea se poate restrânge între anii 1898 și 1900¹⁶, primul reprezentând anul în care i-a fost conferită ultima dintre cele trei decorații care se

⁷ Program. *Primul concurs internațional de canto "Hariclea Darclée"*. Brăila, 4 – 14 septembrie 1997, președinte de onoare: Mariana Nicolesco. Deschiderea festivă și concertul inaugural s-au desfășurat la 3 septembrie, participând și câștigătorii concursului național din anul 1995: soprana Ana Camelia Ștefănescu (Marele Premiu Darclée), baritonii Ion Țibrea (Premiul I) și Daniel Potacă (Premiul II).

⁸ S-au înscris 168 de artiști lirici cu vârste - conform regulamentului – cuprinse între 25 și 30 de ani, din 25 de țări, printre care: Armenia, Belarus, Canada, Coreea de Sud, Italia, Japonia, Rusia, Slovacia, Spania, Rep. Moldova, Statele Unite ale Americii, Ucraina, Ungaria și, bineînțeles, România; s-au prezentat 120 de concurenți, iar după trei etape eliminatorii au rămas 25 de finaliști. Câștigători au fost: soprana Ramona Eremia (Marele Premiu Darclée – 10.000 \$), tenorul Marius Budoiu (Premiul I – 7.000 \$), mezzosoprana Elena Casian (Premiul II – 5.000 \$). Sponsor principal: ING Barings.

⁹ Medalia prezentată aici a fost primită în finala concursului de d-ra Rodica Ocheșeanu, la vremea concursului, studentă în anul II la Conservatorul din București.

¹⁰ Tirajul medaliei: 500 buc.; tombac aurit: 15 buc. Cf. R.A.M.S. 1998, 133, nr. 85, dar la 145, fig. 85 reprodușă medalia din 1995, și nu cea din 1997.

¹¹ Sbircea, Hartulary Darclée 1962, ultima imagine, între paginile de text 240 – 241, în care, pe fotografie se observă clar decorațiile primite de Darclée, desigur o scăpare a cenzurii anilor '60.

¹² Cornelia Hartulary Darclée a fost soția lui Ion Hartulary Darclée, fiul mării cântărețe, el însuși compozitor și dirijor.

¹³ Fond *Hariclea Darclée*, Cabinetul de Stampe al B.A.R., F IV 199136.

¹⁴ Fond *Hariclea Darclée*..., R V 92. Carte poștală ilustrată (Cartolina Postale Italiana), circulată poștal în mai 1903, dim. 140 × 90 mm.

¹⁵ Fond *Hariclea Darclée*..., F II 199132, dim. 235 × 170 mm.

¹⁶ Pe partea stânga a decolteului se observă cele trei medalii primite în timpul vieții de Hariclea Darclée (de la dreapta la stânga): *Medalia comemorativă a căsătoriei Regelui Alfons cu Regina Victoria* (Madrid, toamna anului 1893), *Medalia "Bene Merenti"* – clasa I (București, primăvara anului 1892), *Ordinul "Sefkat Nisuni"* (*Ordinul Recunoștinței*) – clasa I, (Constantinopol, 1898), ordin creat de sultanul Abdulhamid al II-lea și destinat numai femeilor, din Turcia sau străinătate, pentru acte de caritate sau acțiuni în beneficiul națiunii. Cf. Gritzner 1962, 575 – 578. La Predescu 1940, apare eronat *Ordinul Osmanie*. Vezi și Carandino 1995, *passim*.

disting în fotografie, iar ultimul, anul în care a fost scrisă dedicația. E posibil ca această fotografie să fi fost realizată în timpul lungului turneu prin Germania, efectuat – probabil prin 1899, timp în care, Darclée ar fi putut poposi la Marienbad, stațiune balneoclimaterică din regiunea sudetă. Oricum, având în vedere vestimentația, accesoriile – decorațiile și bijuteriile etalate în fotografie, aceasta trebuie să fi fost comandată pentru publicitate și pentru admiratori, fiind reprodusă fie în epocă, fie mult mai târziu.

Bibliografie

- Bezviconi, G. 1972, *Necropola Capitalei*, București
 Carandino, N. 1995, *Darclée. Viața de glorie și de pasiune a unei mari artiste*², București.
 Filip, P. 1997, *Bellu. Panteon național*, București
 Gritzner, M. 1962, *Handbuch der Ritter-und Verdienstorden*, Graz, (reprint).
 Hanganu, L. 1998, *Portretul în medalistică*, Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București, catalog de expoziție, iulie.
 Predescu, L. 1940, *Enciclopedia Cugetarea*, București.
 Regia Autonomă Monetăria Statului 1998, *Activitatea medalistică 1990 - 1997*, București.
 Sbircea, G., Hartulary Darclée, I. 1962, *Darclée*², București.

The Medals of the "Hariclea Darclée" Singing Contests

Abstract

In this article, the author presents the medals of the two "Hariclea Darclée" singing contests, which was organized at Brăila: the First National Singing Contest in 1995 and the First International Singing Contest in 1997.

The model of the Darclée's portrait is one photography, which was taken at Anton Güntner's Studio, at Marienbad, probable in 1898 – 1900. An original photography is being kept in the Engravings Room's collection of the Romanian Academy Library.

1

2

Planșa 1. 1 - Medalia Primului concurs național de canto "Hariclea Hartulary Darclée", Brăila, august 1995: avers - revers; 2 - Medalia Primului concurs internațional de canto "Hariclea Darclée", Brăila, septembrie 1997: avers - revers.

Plate 1. 1 - Medal of the First National Singing Contest "Hariclea Hartulary Darclée", Brăila, August 1995: averse - reverse; 2 - Medal of the First International Singing Contest "Hariclea Darclée", Brăila, September 1997: averse - reverse.

Planșa 2. Hariclea Darclée: fotografie originală, autografă și cu dedicație dată. Atelierul fotografic: Anton Guntner - Marienbad. Proveniența: Cabinetul de Stampe al Bibliotecii Academiei Române.

Plate 2. Hariclea Darclée: original autograph photo with dedication. Photo studio: Anton Guntner - Marienbad. Origin: Stamp Office of the Romanian Academy Library.